

Mediáció különélési és válási konfliktusok esetén

Egy kiegészítő lelkigondozói szolgáltatás. Áttekintő bevezetés

Írta: Klaus Schmitz

Fordította és adaptálta: Mihalec Gábor

A házaspárok különélése és elválása keresztény közösségekben is része a mindennapok valóságának. A felek keresztény mivolta sem az élethosszig tartó boldog házaseletnek, sem a személyközi konfliktusok megoldásában való mesterei készségeknek nem képezi garanciáját. A válás alatt lévő pároknak gyakran konfliktusokkal terhelt körülmények között kell tisztázniuk számos olyan kérdést, amely meghatározza mindkettőjük jövőjét, és elfogadható megoldást is kell találniuk ezekre. Például:

- Ké marad a lakás?
- Ki fizet kinek eltartást?
- Hogyan osszák el a vagyont, esetleg az adósságokat?
- Mi lesz a gyerekekkel?

Ilyen helyzetekben szükség lehet egy mediációs¹ képzéssel rendelkező szakemberre, aki a fennálló konfliktusra segít mindkét fél számára felvállalható, a realitásnak megfelelő, a jövő felé orientált, és a legkevesebb sérüléssel járó megoldást találni.

A mediáció egy konfliktusfeldolgozó módszer,

- amely bírósági kereteken kívül keresi a konfliktus megoldását,
- eredményorientált problémamegoldó hozzáállással,
- kommunikatív közvetítéssel és tanácsadással,
- erősítve a felek készségét az értelmes együttműködésre és a megoldást kereső kommunikációra,
- figyelve a belső érzelmi és külső formális változásokra.

A mediáció alkalmazható:

- a gazdasági és politikai életben,
- a nyilvános társadalmi életben (például tettes/sértett helyzetek feldolgozása)
- intézményen belüli vitákban,
- a munkajogot érintő kérdésekben,
- szomszédai vitákban (például gyülekezeti épület és annak szomszédja közötti konfliktus),
- családi vitahelyzetekben² (például iskolai kérdések, gyermeknevelési nézeteltérések, örökösödési viták)
- házassági különélési és válási konfliktusok esetén.³

¹ A szót az angol nyelvből vettük át, amely a „közvetítés” latin megfelelőjére vezethető vissza. A hozzá kapcsolódó módszertani eljárást Amerikában dolgozták ki a hetvenes években, főként jogászok, akik a maguk területén alkalmazták azokat. Onnan került Európába is. A mediáció kialakulásának, módszertanának és alkalmazási területeinek áttekintéséhez lásd: Sáriné Dr. Simkó Ágnes: A mediáció. A közvetítői tevékenység (Budapest: HVG-ORAC, 2003). Számomra a mediáció, a lelkigondozás és a teológiai/lelkipásztori munka közös alapon nyugszik, ez pedig a megértés. Ez a „hermeneutikai” alapmagatartás nélkülözhetetlen az egzegézisnél, a lelkigondozásnál és a mediációnál is.

² Az Európatanács részletes felhívást intézett 1998.1.21-én az akkori tagállamokhoz, hogy a családi mediációt, mint módszertani eljárást alkalmazzák és tanítsák.

³ Meglátásom szerint ez a terület nem mond ellent a lelkigondozó feladatának és a megbékélés bibliai elvének (1Kor. 7:11). A pároknak ugyanis nem tanácsoljuk a különélést és a válást, hanem egy általuk meghozott döntés (különélés, válás) kivitelezésében kísérjük őket végig professzionális módon (a mediáció eszközeit segítségül

A konfliktus feldolgozása eredmény- és célorientált, különös tekintettel az érintett felek jövőbeni mindennapi életének gyakorlati szabályozására. Hogy a szabályozások megfeleljenek a valós életnek és hosszú távon működőképesek legyenek, elengedhetetlen a konfliktus, vagy a problémák háttérének alapos figyelembevétele és feldolgozása.

Amire a mediátornak a konfliktus feldolgozásánál különös figyelmet kell fordítania mindkét félnél:

- személyes érdeklődés és szükségletek,
- érzelmek,
- kapcsolati problémák,
- intraperszonális problémák,
- személyes értékek,
- kommunikatív problémák (félreértések),
- információk,
- nézőpontok,
- strukturális feltételek,
- jogi keretfeltételek.

A mediáció céljai és eljárás módja más módszerekkel összehasonlítva:

Módszer	Fókusz	Cél/eredmény
Bírósági eljárás ügyvédi képviseléssel	Látható konfliktus, jogi követelések, formális-jogi eljárás	Megnyerni a jogi csatát, az érdekek képviselője a másikkal szemben
Konfliktusmenedzsment	Látható konfliktusok és azok háttérének feltárása, alkudozás	Kompromisszumok, érdekegyeztetés, megállapodások
Mediáció	Látható konfliktusok és azok háttérének feltárása, a felek személyiségének, érdekeinek, szükségleteinek figyelembevételével, a sikeres jövő feltételeinek kidolgozása	Egymás megértése, közösen kidolgozott, kötelező megállapodás (a felek által választott, érvényes, mindenki számára elfogadható)
Terápia	A látható konfliktus és a zavaró viselkedés valamilyen személyiségproblémának a kifejezője, ismert, vagy öntudatlan háttérkonfliktus feltárása	Gyógyulás, viselkedésváltozás

A mediáció kerete és az érintett felek számára rögzített „játékszabályai”:

1. Autonóm személyiségek autonóm tapasztalatokkal
 - szabad akarat
 - mindketten elkötelezettek és készek a probléma megoldására
 - mindenki a saját helyzete felől gondolkodik
2. Fontos információk kerülnek terítékre
 - minden releváns adat/tény rendelkezésre áll és megérthető a felek számára

hívva). A válasz szükségességét maga pár állapítja meg, amelynek tagjai felelősek a saját döntésükért, így etikai értelemben a mediátor szerepe megfelel a biblikus-keresztény elvárásoknak, sőt még Pál apostol tanácsával is párhuzamba állítható (1Kor. 6:4-6).

- szükség szerint az egyes vitatott területek szakembereit is megkeresik
- 3. A különbségeket felismerik és elfogadják
 - ez vonatkozik a véleménybeli és egyéb különbségekre is
- 4. A döntések közös megegyezés alapján születnek
 - mindenki dönthet a saját helyzetéről
 - senkinek sincs joga és hatalma a másik feje felett dönteni
 - a közös döntések tartalmazzák a saját érdekeket és szükségleteket, valamint a másik értékeit és látásmódját

A mediátor (mediátorok)⁴ szerepe

A mediátor nem:

- ügyvéd
 - nem áll egyik félnek sem a pártján
- bíró
 - nincs joga eldönteni a vitát
 - nincs rögzített célja, amely befolyásolja a tárgyalás menetét
- terapeuta
 - nem gyógyítani akar
- barát
 - nem az a célja, hogy elégedetté, „boldoggá” tegye a feleket

A mediátor:

- semleges/pártatlan a tárgyilagos eredményekkel és tartalmi állásfoglalásokkal szemben
- távolságtartó; tartózkodik a személyes értékeléstől⁵
- felelős a folyamat lezajlásáért, a mediáció kereteiért és szabályaiért
- segítő; a felek konfliktusának megoldásában, az elfogadható közös megoldás elérésében

A mediátor feladatai

- a felek saját felelősségének erősítése
- az autonómia szavatolása (egyik fél se nyomhassa el a másikat)
- az egyenlőtlenségek ellensúlyozása
- hatékony kommunikációs megalapozása és serkentése
- a felekben erősíteni a másik megértését
- aktív meghallgatás, a beszélgetések strukturálása
- önmaga és a másik megértése

A mediáció fázisai és fokozatai⁶

1. Bevezetés a mediáció folyamatába

- alapkonfliktus, alkalmasság,⁷ alapszabályok, mediációs szerződés
- kapcsolatfelvétel, tényfeltárás
- a mediáció folyamatának ismertetése
- az alapszabályok betartása, szerződés

⁴ Különösen családi ügyekben bevett gyakorlatnak számít, hogy a mediációt inderdiszciplináris, általában két fős csapatok végzik (általában pszichológiai, pedagógiai, teológiai, szociális munkás, vagy jogi képesítésű mediátorok).

⁵ A lelkigondozó, aki a párral a házassági konfliktusok idején foglalkozott, ebből az okból nem jöhet számításba mediátornak.

⁶ A különböző kiképző intézetek által összeállított irodalmak eltérő számú fázist említenek (három, öt, vagy akár nyolc fokozatot is), ezek azonban tartalmilag szinte teljesen fedik egymást.

⁷ Elvileg azok a személyek alkalmatlanok a mediációra, akik képtelenek a gondolkodásra (például agyi károsodás miatt), vagy felelőtlenül élnek (például akut szenvedélyproblémák). Az erőszakos viselkedés ugyancsak kizáró tényező.

2. Kezelendő kérdéskörök felismerése ill. kialakítása

Témagyűjtés, megbeszélendő pontok, rangsor, és kezelendő kérdések jelentősége a konfliktusban érintett felek számára

- információk gyűjtése, a releváns adatok és tények közzététele
- egyetértési és egyet nem értési területek tisztázása, prioritáslista felállítása
- a kérdéskörök érzelmi jelentősége a felek számára
- szabályozást igénylő kérdések rögzítése

3. Úton a konfliktus mélye – és a megoldások – felé

Konfliktus feldolgozás, opciók és alternatívák kidolgozása

- az érdekek és szükségletek, valamint a jövőbeni konkrét lépések kidolgozása
- a megértés elmélyítése (a mediátor által és számára is), különböző választási lehetőségek megfogalmazása, a konkrét lépések szabályozása és megvalósítása

4. A megegyezés célbavétele: alkudozás és döntés

A döntéshozatal támpontjainak tisztázása, a megvalósíthatóság leellenőrzése

- a megoldási kritériumok kidolgozása, túl gyors megoldások megakadályozása
- a felek meta-szintjének figyelembevétele (normák, értékek, alapvető viselkedési minták)
- további érintett személyek bevonása (például gyerekek)
- tanácsadó szakemberek bevonása (pénzügyek, jogi helyzet)
- a megvalósítandó egyezés megfogalmazása

5. A mediáció lezárása: mediációs megállapodás

A megállapodás kidolgozása és hatálybalépése

- a megállapodás írásos rögzítése
- nyitott kérdések tisztázása
- a megállapodás jogi iratként történő rögzítése (közjegyző által hitelesítve)
- közvetítés az átmeneti és lezárási rituálék ügyében
- későbbi ellenőrzés, új helyzethez való alkalmazás, vagy módosítás (például előre megállapított idő lejárt, anyagi körülmények megváltozása, stb.)

A mediáció időtartama

- kb. 8-12 találkozás
- 6-12 hónapon belül

Képesítés

- megfelelő pszichoszociális vagy jogi előképzettség esetén mellékfoglalkozásként is gyakorolható
- tanfolyamokon sajátítható el
- újabban különböző egyetemek is oktatják szakirányú továbbképzési szakként

Mediáció Magyarországon:

Országos Mediációs Egyesület (OME)

1116 Budapest, Hauszmann Alajos u. 1-3. II. emelet 256.

(06-1) 371-8910

www.mediacio.hu

Képzési intézmények:

<http://www.mediacio.hu/>

<http://kti.linett.hu/11.html>

<http://www.csagy.hu/index3.php>

<http://www.kapcsolatalapitvany.hu/index.php?column=5&id=6&side=5>

<http://www.mediare.hu/index.php?what=8>

<http://www.legeartis.hu/>

A fordítás alapjául szolgált:

Klaus Schmitz, „Mediation im Trennungs- und Scheidungskonflikt. Ein ergänzendes seelsorgeliches Angebot. Eine Einführung im Überblick” In: Andreas Bochmann és Klaus-J. van Treeck, *Ehescheidung und Wiederheirat*